

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

Број: _____

Датум: _____

Београд, Господара Вучића бр. 50

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Факултета безбедности број 387/8 од 11.07.2022. године именована је Комисија за оцену докторске дисертације кандидата Ивана Р. Димитријевића под насловом „Отворени извори података као фактор трансформације обавештајног рада“, у следећем саставу:

1. др Слађана Ђурић, редовни професор, Универзитет у Београду – Факултет безбедности,
2. др Драган Симеуновић, редовни професор, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука,
3. др Ненад Путник, ванредни професор, Универзитет у Београду – Факултет безбедности.

Комисија је темељно прегледала и проучила наведену докторску дисертацију и на основу изнетог мишљења свих чланова Комисије Наставно-научном већу Факултета безбедности доставља следећи

РЕФЕРАТ
О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату

Кандидат Иван Р. Димитријевић рођен је 11. априла 1982. године у Ријечи, Република Хрватска. Основну школу и Шесту гимназију завршио је у Београду. Основне студије завршио је на Факултету безбедности 2007, а мастер академске студије на Факултету политичких наука 2011. године. Докторске академске студије уписао је 2012. године и 2016. године пријавио тему докторске дисертације.

На Факултету безбедности 2013. године биран је у звање сарадника у настави, а 2014. и 2017. године у звање асистента. Године 2020. изабран је у звање истраживача-сарадника у Институту за стратегијска истраживања. Тренутно је запослен на Факултету безбедности као виши сарадник за студије другог и трећег степена.

Учествовао је на једном међународном научном пројекту у оквиру Еразмус+ програма Европске уније, као и на више домаћих истраживачких пројеката. Секретар је

часописа Годишњак Факултета безбедности и истраживач у Центру за истраживање људске безбедности и Центру за примењену безбедност Факултета безбедности.

1.1. Објављени радови кандидата

Радови у научним часописима међународног значаја (група резултата М20):

1. Rokvić, V., Dimitrijević, R.I. & Rakonjac, M.I. (2020). Balkan Syndrome 20 Years after NATO's Bombing Campaign. *Sociološki pregled, LIV(4)* 1122-1151. УДК 351.777:546.791(497.11) 504.61:355.01(497.1)“1999“ (COBISS.SR-ID 29323529) DOI: 10.5937/socpreg54-26569 (M24)
2. Димитријевић, Р.И. и Липовац, М. (2017). Национални интереси Републике Србије: анализа експозеа мандатара Владе од 2007. до 2017. године. *Српска политичка мисао*, 3/2017, стр. 71-97. УДК 32(497.11)“2007/2017”:321.01 (COBISS.SR-ID 513104821) DOI: 10.22182/spm.5732017.4 (M24)
3. Липовац, М. и Димитријевић, Р.И. (2015). Национални интерес као аналитички концепт: могућности за анализу националног интереса Србије. *Српска политичка мисао*, 4/2015, стр. 87-108. УДК 323.1:327(497.11):321.01 (COBISS.SR-ID 512656565) DOI: 10.22182/spm.5042015 (M24)

Радови у научним часописима националног значаја (група резултата М50):

1. Димитријевић, Р.И. и Мандић, Ј.Г. (2022). Отворени извори података и обавештајни рад. *Безбедност, LXIV(1)*, прихваћен за објављивање (M51)
2. Суботић, Р.М. и Димитријевић, Р.И. (2019). Популизам као генератор десног екстремизма на примеру мигрантске кризе. *Култура полиса, XVI(38)*, стр. 295-310. УДК 323.28:314.15 (COBISS.SR-ID 513394357) (M51)
3. Суботић, М. и Димитријевић, Р.И. (2016). Фактор гомиле у навијачком насиљу. *Култура полиса, XIII(29)*, стр. 511-526. УДК 316.647.5:316.624 (COBISS.SR-ID 512656821) (M51)
4. Шарановић, Ј., Димитријевић, Р.И. и Вишацки, Т. (2014). Родно осетљив језик – искуства из Војске Србије. *Војно дело*, јесен/2014, стр. 185-196. DOI: 10.5937/vojdela1403185S (COBISS.SR-ID 512652725) (M51)
5. Dimitrijević, R.I. & Paraušić, A. (2019). Open-Source Databases Related to Urban Security Issues. *Security Dialogues, 10(1-2)*, 89-100. ISSN 1857-8055. UDC 004.6:[355.02:711.4 (M53)
6. Кеџетовић, Џ., Dimitrijević, I. & Stekić, N. (2018). Security Studies in Serbian Higher Education System. *Security & Future, 2(1)*, 11-17. ISSN 1857-7172. (M53)
7. Димитријевић, Р.И. & Кучековић, З. (2017). Пословно-обавештајни рад усмерен на конкурентност. *Годишњак Факултета безбедности 2017*, 127-142. ISSN 1821-150X (COBISS.SR-ID 513151925) (M53)
8. Димитријевић, И. (2014). Оснивање и развој Факултета безбедности са освртом на друштвене промене и реформу високог образовања у Републици Србији. *Годишњак Факултета безбедности 2014*, 229-243. ISSN 1821-150X (COBISS.SR-ID 512434613) (M53)
9. Димитријевић, И. (2005). Проблематика научно-теоријског дефинисања тероризма. *Безбедност, 6/05*, 967-979. UDK 327.88::323.28 (COBISS.SR-ID 139102476) (M53)

Радови у тематским зборницима националног значаја (група резултата М40):

1. Subotić, R.M. & Dimitrijević, R.I. (2022). „Identities as Abused Category in Balkan Conflicts“. In: *Security Challenges of Modern Society – Dilemmas and Implications*. Niš: Faculty of Law, Security and Management, прихваћен за објављивање (M45)
2. Димитријевић, Р.И. & Параушић, А. (2018). „Индикатори сајбер претњи: анализа Индекса глобалне сајбер безбедности 2017“. У: Николић, Н. (ур.) (2018). *Хибридно ратовање – дилема концепта савремених сукоба*. Београд: Институт за стратегијска истраживања, 228-243. ISBN 978-86-81121-21-4 (COBISS.SR-ID 513422773) (M45)
3. Subotić, R.M. i Dimitrijević, R.I. (2018). „Ekstremizam na Zapadnom Balkanu kao prepreka proklamovanoj politici EU o pomirenju i dobrosusedskim odnosima“. У: Proroković, D. i Trpara, V. (Ur.) (2018). *Srbija i svet u 2017. godini*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu, 67-88. ISBN 978-86-7067-250-5 (COBISS.SR-ID 513309109) (M45)
4. Dimitrijević, R.I., Putnik, N. & Kučeković, Z. (2018). „Monitoring društvenih mreža kao oblik nadzora u obrazovno-vaspitnim ustanovama“. У: Lipovac, M., Stanarević, S. i Kešetović, Ž. (Ur.) (2018). *Bezbednost u obrazovno-vaspitnim ustanovama i video-nadzor*. Beograd: Fakultet bezbednosti, 128-144. UDK 351.817:316.472.4 ISBN 978-86-80144-23-8 (COBISS.SR-ID 513310389) (M45)
5. (У групи аутора) (2014). „Искуства појединих држава из процеса приступа и чланства у ЕУ са аспекта безбедности и одбране (студије случаја)“. У: Марковић, Д. (Ур.) (2014). *Безбедносни и одбрамбени аспекти прикључења Републике Србије Европској унији* (стр. 153-245). Београд: Медија центар "Одбрана". ISBN 978-86-335-0403-4 (COBISS.SR-ID 204568844) (M45)

Критичка издања грађе и лексикографске јединице у научној публикацији (група резултата М40):

1. Dimitrijević, R.I. i Paraušić, A. (2017). *Katalog baza podataka za istraživanja u oblasti bezbednosti*. Beograd: Centar za primenjenu bezbednost Fakulteta bezbednosti. ISBN 978-86-80144-15-3 (COBISS.SR-ID 248441868) (M46)
2. (као аутор 30 појмова) Станаревић, С. и Ејдус, Ф. (Ур.) (2009). *Појмовник безбедносне културе*. Београд: Центар за цивилно-војне односе. ISBN 978-86-83543-58-8 (COBISS.SR-ID 156380940) (M47)

Саопштења са међународних скупова (група резултата М30):

1. Rokvić, V. & Dimitrijević, I. (2016). Implementation of the Gender Perspective in the Undergraduate Curriculum of the Faculty of Security Studies. In: Šaranović, J. et al. (Eds.) (2016). *Gender Equality in Defence System – Accomplishments and Trends*. Belgrade: Institute for Strategic Research/Media Center "Odbrana", pp. 103-125. UDK 355:305-055.2 378:355.231 ISBN 978-86-81121-15-3 (COBISS.SR-ID 512869557) (M33)
2. Stanarević, S., Dimitrijević, I., & Milenković, M. (2013). Culture and Cultural Differences as a Security Challenge or a Context for Dialogue. In: Mojanoski, C. (Ed.) (2013). *The Balkans between Past and the Future: Security, Conflict Resolution, and Euro-Atlantic Integration, Vol. 2* (pp. 213-232). Skopje: Faculty of Security. ISBN 978-608-4532-36-1 (COBISS.MK-ID 95271178) (M33)
3. Subotić, M., Milosavljević, B., & Dimitrijević, I. (2013). Differentiation between Definitions of Extremism and Terrorism as a Necessity in Contemporary Security Culture. In: Jurčak, V. et al. (Eds.) (2013). *Security Forum Cracow 2012* (pp. 281-289). Podhajska/Cracow: Eastern European Development Agency/School of Higher Education

in Public and Individual Security. ISBN 978-83-935353-4-7 ISBN 978-80-89608-07-2 (PB 2013/21187) (M33)

4. Dimitrijević, I. (Ed.) (2013). *National Critical Infrastructure Protection: Regional Perspective (Book of Abstracts)*. Belgrade: Faculty of Security Studies. ISBN 978-86-84069-82-7 (COBISS.SR-ID 201998604) (M36)

Саопштења са националних скупова (група резултата M60):

1. Dimitrijević, R.I. & Stekić, N. (2018). Intelligence Analysis Models for Asymmetric Threats. In: Stojanović, S. (Ed.) (2018). *Asymmetry and Strategy*. Belgrade: Strategic Research Institute & National Defence School, pp. 653-668. ISBN 978-86-81121-17-7 (COBISS.SR-ID 257167884) (M63)
2. Subotić, M. & Dimitrijević, I. (2017). The U.S. Intelligence Community and the Fight against ISIS: Donald Trump Administration's National Security Policy. In: *Archibal Reiss Days (Thematic Conference Proceedings, vol. 1)*. Belgrade: Academy of Criminalistic and Police Studies, pp. 287-294. ISBN 978-86-7020-378-5 (COBISS.SR-ID 513085365) (M63)
3. Dimitrijević, R.I. & Paraušić, A. (2016). Overview and Classification of Open-Source Databases on Security Issues. In: *Security and Crisis Management – Theory and Practice (Proceedings)*. Belgrade: Regional Association for Security and Crisis Management, pp. 106-111. ISBN 978-86-80698-01-4 (COBISS.SR-ID 512776117) (M63)
4. Dimitrijević, R.I. (2019). „Psihologija obaveštajne analize: dileme i perspektive.“ U: *Psihologija u novom dobu: izazovi (re)humanizacije (knjiga rezimea sa 67. Kongresa psihologa Srbije)*. Beograd: Društvo psihologa Srbije, 26. ISBN 978-86-89377-37-8 (COBISS.SR-ID 513436341) (M64)
5. Dimitrijević, R.I. (2018). „Borba protiv terorizma i nasilnog ekstremizma na Zapadnom Balkanu: perspektiva Sjedinjenih Američkih Država.“ U: Simeunović-Patić, B. (prir.) (2018). *Regionalna saradnja u suzbijanju prekograničnog kriminala: savremeni izazovi terorizma i migrantske krize (zbornik sažetaka)*. Beograd: Kriminalističko-policijska akademija, 52-53. UDK 323.28(497)(048.3) ISBN 978-86-7020-396-9 (COBISS.SR-ID 513287605) (M64)
6. Kučeković, Z., Dimitrijević, R.I. & Lipovac, M. (2017). Automated Monitoring of Security-Related Events in Urban Areas. In: Stanarević, S. & Đukić, A. (Eds.) (2017). *Urban Security and Urban Development (Book of Abstracts)*. Belgrade: Faculty of Security Studies and Faculty of Architecture, pp. 132-135. ISBN 978-86-80144-10-8 (COBISS.SR-ID 512998581) (M64)

Некатегорисане публикације и радови:

1. Кековић, З., Димитријевић, И. и Шекарић, Н. (Прир.) (2018). *Корпоративна безбедност (хрестоматија)*. Београд: Факултет безбедности. ISBN 978-86-80144-21-4 (COBISS.SR-ID 265272844)
2. Кековић, З. и Димитријевић, Р.И. (2017). *Системи безбедности са системом безбедности Републике Србије*. Београд: Факултет безбедности. ISBN 978-86-80144-12-2 (COBISS.SR-ID 256644364)
3. Dimitrijević, I. (2011). Gender and Security Sector Reform Toolkit (DCAF Translation for the Western Balkans Region). In: Šaranović, J. et al. (Eds.) (2011). *Women in the Security Sector – A Regional Perspective* (pp. 188-189). Belgrade: Strategic Research Institute. ISBN 978-86-81121-11-5 (COBISS.SR-ID 189298700)
4. Stojanović, S., Dimitrijević, I. i Đorđević, S. (2009). Hronologija reforme policije. U: Stojanović, S. i Hadžić, M. (Ur.) (2009). *Hronologija reforme sektora bezbednosti u*

Republici Srbiji 2000-2008 (str. 90-105). Beograd: Centar za civilno-vojne odnose. ISBN 978-86-83543-71-7 (COBISS.SR-ID 169936652)

5. Dimitrijević, I. i Bjeloš, M. (2009). Hronologija reforme sistema civilne zaštite. U: Stojanović, S. i Hadžić, M. (Ur.) (2009). *Hronologija reforme sektora bezbednosti u Republici Srbiji 2000-2008* (str. 146-152). Beograd: Centar za civilno-vojne odnose. ISBN 978-86-83543-71-7 (COBISS.SR-ID 169936652)
6. Dimitrijević, I. (2008). Pregled zakonodavstva privatne bezbednosti u zemljama Evropske unije. U: Unijat, J., Milošević, M. i Petrović, P. (2008). *Privatne bezbednosne kompanije u Srbiji – prijatelj ili pretnja?* (str. 103-109). Beograd: Centar za civilno-vojne odnose. ISBN 978-86-83543-48-9 (COBISS.SR-ID 147815436)
7. Wall, E., Chu, E. и Димитријевић, И. (2007). *Систем цивилне заштите у Србији*. Београд: Цеферсон институт. ISBN 978-86-86975-01-0 (COBISS.SR-ID 512121525)
8. Dimitrijević, I. (2007). Četvrta godišnja konferencija "Prevazilaženje granica radi bezbednosti hrane" (Food Secure Canada/Securité Alimentaire). *Human Security*, V/2, 165-168.
9. Dimitrijević, I. (2006). Prva godišnja konferencija o ljudskoj bezbednosti, terorizmu i organizovanom kriminalu u regionu zapadnog Balkana (HUMSEC). *Human Security*, IV/2, 169-172.

1.2. Научни и стручни скупови, семинари, обуке и курсеви

1. Семинар „Finding Relevant Data in the Age of (Dis)information“, The Institute of Strategic Risk Management Student Network, 19.05.2022, предавач.
2. Меморијална научно-стручна конференција „Предраг Марић“, Факултет безбедности и Институт за међународну политику и привреду, 11.02.2022, учесник.
3. Семинар „Употреба база података у научним истраживањима“, Удружење младих за стратешко управљање ризицима и кризама, 11.12.2021, предавач.
4. Вебинар „Базе података о безбедносним феноменима“, Регионална студентска мрежа за стратешко управљање ризицима и кризама, 16.6.2021, предавач.
5. Онлајн курс „Business Communication & Management of Intercultural Differences“, Steinbeis Advanced Risk Technologies, 14-18.9.2020, полазник.
6. Међународна научна конференција „Urban Security: Enhancing Security in an Urbanized World“, Институт за безбедност, одбрану и мир Филозофског факултета Универзитета Св. Тирило и Методије, Охрид, 4-6.9.2019, учесник.
7. Научни скуп „67. конгрес психолога Србије“, Друштво психолога Србије, Златибор, 22-25.5.2019, учесник.
8. Радионица „Мерење демократије: како да користимо базе података о правима и слободама?“, Центар за развој каријере Универзитета у Београду, 17.4.2019, предавач.
9. Четврта међународна академска конференција о људској безбедности, Центар за истраживање људске безбедности Факултета безбедности, Београд, 2-3.11.2018, члан организационог одбора.
10. Јавна расправа о нацртима Стратегије националне безбедности и Стратегије одбране Републике Србије, Факултет безбедности, Београд, 11.5.2018, модератор.
11. Стручна расправа „Систем националне безбедности у светлу уставне и демократске консолидације у Србији“, Факултет политичких наука/Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 28.3.2018, учесник.
12. Прва научна конференција о урбаној безбедности и урбаном развоју, Факултет безбедности/ Архитектонски факултет, Београд, 21.6.2017, учесник.
13. Трећа међународна академска конференција о људској безбедности, Центар за истраживање људске безбедности Факултета безбедности, Београд, 4-5.11.2016, члан организационог одбора.

14. Стручна расправа „Предлог Националне стратегије за превенцију и борбу против тероризма“, Центар за примењену безбедност Факултета безбедности, Београд, 16.6.2016, учесник.
15. Међународна конференција „Двадесет година људске безбедности“, Центар за истраживање људске безбедности Факултета безбедности, Београд, 7-8.11.2014, модератор и члан организационог одбора.

2. Основни подаци о докторској дисертацији

Кандидат је уписао докторске академске студије – студије наука безбедности школске 2012/13. године и након што је положио све испите и одбранио пројекат докторске дисертације, пријавио је тему докторске дисертације. Одлуком Наставно-научног већа број 294/9 од 5. априла 2016. године именована је Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације у саставу:

1. Проф. др Зоран Драгишић, председник,
2. Проф. др Зоран Кековић, члан,
3. Проф. др Слађана Ђурић, члан,
4. Проф. др Драган Симеуновић, члан,
5. Доц. др Зоран Јефтић, члан.

Комисија је проучила и прегледала пријаву теме докторске дисертације кандидата, и на основу материјала и анализе пројекта докторске дисертације једногласно утврдила да је тема подобна и да је кандидат квалификован за израду докторске дисертације. Затим је предложила Наставно-научном већу да прихвати тему и одобри израду докторске дисертације кандидату, као и да именује ментора, што је Наставно-научно веће учинило одлуком под бројем 358/2 од 10. маја 2016. године и том приликом за ментора именовало проф. др Зорана Драгишића. На одлуку Наставно-научног већа Факултета безбедности је Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду дало сагласност број 61206-2443/2-16 од 24. маја 2016. године.

Тема докторске дисертације кандидата Димитријевића припада образовно-научном пољу друштвено-хуманистичких наука, научној области науке безбедности, ужој научној области студије безбедности. Докторска дисертација написана је на 200 страна куцаног текста без прилога и она се састоји из следећих целина: Увод, 1. Појам и садржај савременог обавештајног рада, 2. Отворени извори података у савременом обавештајном раду, 3. Трансформација рада под утицајем отворених извора података, 4. Трансформација савременог обавештајног рада под утицајем отворених извора података, 5. Часопис *Studies in Intelligence*, 6. Постојеће отворене базе података, 7. Алати за анализу друштвених мрежа и великих података, 8. OSINT организације, Закључци и препоруке, Прилози, Литература. Списак коришћене литературе обухвата 246 референци, превасходно научних чланака, монографија и зборника радова, док су у нешто мањем проценту заступљена саопштења с научних скупова, докторске дисертације и мастер радови. Дисертација такође садржи 21 табелу и 5 слика које имају сврху лакшег прегледа и илустрације анализираних грађе, сложенијих појмова и типологија.

Током истраживања за потребе израде докторске дисертације, кандидат је, између осталог, прикупио и анализирао већи број јавно доступних база података које имају потенцијалну употребу у области безбедности и за потребе обавештајног рада. У том погледу, током истраживања за потребе израде докторске дисертације проистекли су следећи објављени научни радови и друге публикације кандидата:

1. Димитријевић, Р.И. и Мандић, Ј.Г. (2022). Отворени извори података и обавештајни рад. *Безбедност, LXIV(2)*, прихваћен за објављивање (M51)
2. Dimitrijević, R.I. & Paraušić, A. (2019). Open-Source Databases Related to Urban Security Issues. *Security Dialogues, 10(1-2)*, 89-100. (M53)
3. Димитријевић, Р.И. и Кучековић, З. (2017). Пословно-обавештајни рад усмерен на конкурентност. *Годишњак Факултета безбедности 2017*, 127-142. (M53)
4. Димитријевић, Р.И. & Параушић, А. (2018). „Индикатори сајбер претњи: анализа Индекса глобалне сајбер безбедности 2017“. У: Николић, Н. (ур.) (2018). Хибридно ратовање – дилема концепта савремених сукоба. Београд: Институт за стратегијска истраживања, 228-243. (M45)
5. Dimitrijević, R.I., Putnik, N. & Kučeković, Z. (2018). „Monitoring društvenih mreža kao oblik nadzora u obrazovno-vaspitnim ustanovama“. У: Lipovac, M., Stanarević, S. i Kešetović, Ž. (Ur.) (2018). *Bezbednost u obrazovno-vaspitnim ustanovama i video-nadzor*. Београд: Факултет безбедности, 128-144. (M45)
6. Димитријевић, Р.И. и Paraušić, A. (2017). Каталог база података за истраживања у области безбедности. Београд: Центар за применјену безбедност Факултета безбедности. (M46)
7. Димитријевић, Р.И. & Stekić, N. (2018). Intelligence Analysis Models for Asymmetric Threats. In: Stojanović, S. (Ed.) (2018). *Asymmetry and Strategy*. Belgrade: Strategic Research Institute & National Defence School, pp. 653-668. (M63)
8. Димитријевић, Р.И. & Paraušić, A. (2016). Overview and Classification of Open-Source Databases on Security Issues. In: *Security and Crisis Management – Theory and Practice (Proceedings)*. Belgrade: Regional Association for Security and Crisis Management, pp. 106-111. (M63)
9. Dimitrijević, R.I. (2019). „Психологија обавештајне анализе: дилеме и перспективе.“ У: Психологија у новом добу: изазови (re)humanizације (књига резимеа са 67. Конгреса психолога Србије). Београд: Друштво психолога Србије, 26. (M64)

У погледу научних радова које је кандидат као једини или први аутор објавио након пријаве теме дисертације, а да су садржински повезани са дисертацијом, Комисија је потврдила да је он испунио све услове за подношење дисертације на оцену на основу члана 34 *Правилника о докторским студијама на Универзитету у Београду* („Гласник Универзитета у Београду“ бр. 191/2016, 212/2019, 215/2020, 217/2020, 228/21 и 230/21) и на основу члана 49 *Правилника о докторским студијама на Факултету безбедности* од 10. новембра 2021. године.

2.1. Предмет и циљ дисертације

Предмет истраживања јесте улога отворених извора података у трансформацији обавештајног рада крајем 20. и почетком 21. века, с фокусом на улози савремених информационих и комуникационих технологија. У истраживању су препознате кључне карактеристике савременог обавештајног рада на које су утицај имали разноврсност и повећана доступност отворених извора података данас. Кроз прелиминарно истраживање доступне литературе у овој области, кандидат је утврдио да су аспекти обавештајног рада који су релевантни за утврђивање овог утицаја следећи: коришћење специфичних техника и метода за прикупљање обавештајних података; неопходна нова знања и вештине за рад са отвореним изворима података; диференцијација нових организационих јединица усмерених на рад са отвореним изворима података; и промена односа обавештајних служби према спољним актерима.

Кад су у питању просторни и временски захват истраживања, теоријски део, односно преглед литературе фокусиран је на глобални ниво и доступне истраживачке резултате превасходно из великих држава с комплексним и развијеним обавештајним системима, док је временски оквир сужен на крај 20. и почетак 21. века с фокусом на последњих 20 година. У истраживању су као извори за анализу коришћена писана сведочанства обавештајних професионалаца о значају отворених извора података за савремени обавештајни рад, доступне базе података из области безбедности, прегледи и

садржај различитих алата и техника за рад с великом количином података, као и доступне информације о различитим организацијама и институцијама којима је примарни задатак обавештајни рад заснован на отвореним изворима података.

У том погледу, општи циљ истраживања јесу дескрипција и објашњење, тј. детаљни опис постојећег стања и покушај утврђивања узрочно-последичних веза између отворених извора података и кључних промена у савременом обавештајном раду који те изворе користи. Посебни циљ истраживања јесте систематизација досадашњих научних и практичних знања која се односе на потенцијал отворених извора података за будући развој савременог обавештајног рада.

2.2. Хипотезе и истраживачка питања

Имајући у виду наведени предмет и циљеве истраживања, у овом истраживању кандидат тражи одговоре на тврдње: 1) да су повећање разноврсности и доступности отворених извора података имали утицаја на трансформацију традиционално тајних извора података, али и постојећих техника, метода и алата за прикупљање и проверу поузданости ових извора; 2) да све већи значај отворених извора података у садашњим околностима захтева нова знања и вештине обавештајних аналитичара, као и специјализације за рад с новим технологијама у овој области; 3) да захтеви који су стављени пред обавештајне службе у том смислу утичу и на промене у њиховој унутрашњој организацији, али и на однос према спољним актерима који се баве овом облашћу обавештајног рада.

У том погледу, како би се омогућило разумевање и објашњење утицаја отворених извора података на процес трансформације савременог обавештајног рада, истраживање почиње од опште претпоставке да су кључне карактеристике трансформације савременог обавештајног рада последица управо све већег обима и захвата, разноврсности и доступности отворених извора података који се користе у обавештајном процесу, а конкретно у сегментима прикупљања, класификације и анализе.

2.3. Садржај дисертације

Из структуре истраживања може се видети да је кандидат покрио управо она, кључна питања и аспекте које је пројектом планирао да испита, а то су преглед литературе у области савременог обавештајног рада и посебно употребе отворених извора података у савременом обавештајном раду, а затим и конкретне анализе доступних сведочанстава обавештајних аналитичара и експерата за отворене изворе података, постојећих база података из области безбедности, алата и техника за рад с великом количином података, као и преглед доступних информација о постојећим институцијама и организацијама које су фокусиране на обавештајни рад који употребљава отворене изворе података.

У *Уводу* истраживања кандидат прво пружа кратак преглед досадашње научне тематизације дисциплине обавештајних студија где се бави кључним питањима која доминирају научном литературом у дисциплинама међународних односа, политикологије, историје и студија безбедности. Упоредо представља најзначајнија питања која је препознао у литератури, а која се односе на отворене изворе података у савременом обавештајном раду. Након тога презентује теоријско-појмовни оквир истраживања, предмет истраживања и аналитички оквир који планира да користи, циљеве и истраживачка питања, преглед метода које је користио за проверу истраживачких питања, те научни и практични допринос које истраживање може да има за академску и ширу заједницу.

Након уводног поглавља следи поглавље под називом *Појам и садржај савременог обавештајног рада*, у којем кандидат пружа исцрпан преглед кључних појмова и категорија од значаја за његово истраживање. У првој целини пружен је преглед

литературе у последњих седамдесет година из области дисциплине обавештајних студија, где је кандидат демонстрирао да је темељно упознат с кључним ауторима и њиховим доприносима овој дисциплини, али уз критички осврт на досадашње интелектуалне напоре у овој области. Након тога пружио је фокусирани преглед литературе из подобласти обавештајних студија која покрива истраживања и разматрања улоге отворених извора података у савременом обавештајном раду. У даљем тексту је извршио операционализацију кључних појмова и категорија од значаја за истраживање, конкретно обавештајног рада, извора обавештајних података и обавештајног процеса.

Друго поглавље, *Отворени извори података у савременом обавештајном раду*, бави се детаљнијим прегледом литературе из области обавештајних студија фокусираних на значај отворених извора података. У поглављу се затим ставља фокус на карактеристике отворених извора података у 21. веку, а на основу развоја информационих и комуникационих технологија. Након тога пружен је преглед кључних предности и недостатака отворених извора у обавештајном раду, а затим и анализа истраживања које се бавило такозваном другом генерацијом отворених извора података у обавештајном раду. На крају је направљен кратак осврт на утицај ових извора података на ангажовање спољних актера за потребе покривања послова прикупљања података из отворених извора за потребе обавештајног рада.

У трећем и четвртном поглављу начињен је напор на разумевању утицаја нових информационих и комуникационих технологија на савремени рад и на савремени обавештајни рад, управо тим редоследом. Треће поглавље покрива кључне истраживачке резултате који се баве утицајем ових технологија на процес и садржај рада, превасходно из перспективе социологије рада. Овде су пружене неке основне таксономије у вези с појмовима који се односе на професију и занимање, као и на утицај информационих и комуникационих технологија на процес модерног рада. У четвртном поглављу направљен је преглед утицаја нових технологија на савремени обавештајни рад и ооперационализован је на кључне аспекте – обавештајне изворе, методе и технике, знања и вештине.

Пето поглавље покрива анализу садржаја писаних сведочанстава обавештајних професионалаца који су правили осврте на утицај отворених извора података на савремени обавештајни рад. Шесто поглавље бави се анализом доступних онлајн база података за прикупљање релевантних података о темама из области безбедности, док се седмо поглавље фокусира на алате за анализу друштвених мрежа и рад с великом количином података који су неизбежни у савременом обавештајном раду. На крају истраживања пружен је преглед институција и организација које се баве употребом отворених извора података у обавештајном раду.

Кад су у питању прилози уз истраживање, оно садржи четири документа која ближе упознају читаоца с проблемом који је истражен. Први прилог детаљно пружа увид у академску тематизацију обавештајних студија у међународним и националним научним часописима, други даје преглед анализираних текстова обавештајних стручњака објављених у часопису *Studies in Intelligence*, трећи даје преглед техника и алата које се користе за обавештајни рад који употребљава отворене изворе података и четврти прилог пружа преглед групе алата за онлајн истраживања која се користе у истраживаној обавештајној дисциплини.

2.4. Резултати истраживања и допринос дисертације

Истраживање које је обавио кандидат указује на генерално потврђивање истраживачких питања и опште и посебне претпоставке које су на почетку задате и након тога провераване. На основу анализе садржаја одабраних писаних трагова обавештајних професионалаца у последњих двадесет година утврђено је да већина аутора указује на исте или сличне проблеме који се углавном односе на недостатак кључних знања и

вештина и релативно слабу употребу доступних извора података који су на располагању обавештајним аналитичарима. Поједини аутори за то криве инертност великих обавештајних система, док други указују на неулагање у специјализацију и даље усавршавање обавештајних аналитичара с нагласком на прикупљању података као иницијалном сегменту обавештајног процеса.

На крају, у закључку истраживања наводи се и да доступност постојећих база података, али и интуитивних техника и алата за рад с великом количином података или прикупљање података с друштвених мрежа није препрека за самостално усавршавање обавештајних аналитичара специјализованих за прикупљање података из отворених извора, већ да је у питању преоптерећеност другим пословима који спречавају фокусирање на оно за шта су многи искусни обавештајни професионалци утврдили да је већ деценијама доступно и да помаже у уштеди времена и ресурса кад су у питању обавештајне службе.

3. Закључак и предлог Комисије

На основу увида у садржај истраживања кандидата Ивана Р. Димитријевића под насловом „Отворени извори података као фактор трансформације обавештајног рада“, Комисија закључује да је тема веома актуелна и релевантна за науке безбедности, а поред тога је на адекватан и методолошки утемељен начин истражена, проучена и презентована академској и широј јавности кроз сам текст дисертације. Чланови Комисије закључују да је у питању допринос у којем је кандидат демонстрирао да је у стању да самостално осмисли, припреми и реализује истраживање. У том смислу, Комисија једногласно даје позитивну оцену докторске дисертације те Наставно-научном већу Факултета безбедности

ПРЕДЛАЖЕ

да прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидата Ивана Р. Димитријевића под насловом „Отворени извори података као фактор трансформације обавештајног рада“ и одобри његову јавну одбрану.

У Београду,

18. 07. 2022. године

Чланови Комисије:

Проф. др Слађана Ђурић, председник
Универзитет у Београду – Факултет безбедности

Проф. др Драган Симеуновић, члан
Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

Проф. др Ненад Путник, члан
Универзитет у Београду – Факултет безбедности